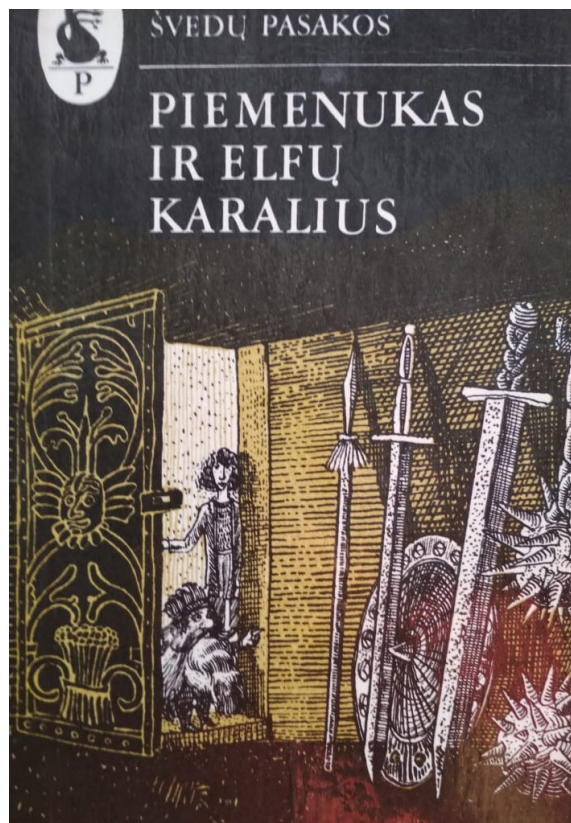

Pasakos augimui

Asmenybės ugdymo užsiėmimai

PASAKŲ IŠŠŪKIS 2019

BERNELIS SU SMUIKU

Trys skatikai

Seniai labai seniai gyveno moterėlė ir augino vientulį sūnų. Neturėjo jle net trobelės, o tik žagarų pastogę miške, buvo baisūs varguoliai. Dažnai motina nežinodavo, kur gauti duonos pluteleį sau ir savo sūnui.

Kai sūnui sukako dvylika metų, motina nuvedė jį į didelę sodybą toli toli nuo namų. Ten jis parsisamdė už piemenį, turėjo ganyti didelę bandą karvių ir avių.

Kai ištarnavo metus, šeimininkas jam davė skatiką. Tiek pat piemuogavo ir dar po metų. O kai praėjo dar vieneri, vėl gavo skatiką. Šitaip pralobęs jis atsisveikino ir nusprendė eiti namo parodyti motinai, kiek yra užsitarnavęs.

Taigi laimingas žingsniavo keliu ir dainavo:

— *Tarnavau trejus metus
Ir gavau tris skatikus.
Koks turtingas aš esu,
Jokios bėdos nebaisu!*

Dainavo ir dainavo. Staiga žiūri — priešais senutė beatkiūtinanti. Ji matė, kad bernelis patenkintas, ir girdėjo, kad turi tris skatikus.

— Bernužėli, — pasakė ji, — duok ir man vieną, kad tu toks turtingas!

— Galiu duoti, kodėl ne, — atsakė bernelis.

Jis padavė jai vieną skatiką ir mandagiai nusilenkė. Moterėlė padėkojo, jis pamojavo jai ranka, ir ši bemat dingo. Dabar jis teturėjo du skatikus, bet laimingas žingsniavo keliu toliau ir dainavo:

— *Tarnavau trejus metus
Ir gavau tris skatikus.
Nors ir vieno netekau,
Bet turtingas ne mažiau!*

Dainavo ir dainavo. Staiga žiūri — priešais senutė beatkiūtinanti. Ji matė, kad bernelis patenkintas, ir girdėjo, kad turi du skatikus.

— Bernužėli, — pasakė ji, — duok ir man vieną, kad tu toks laimingas!

— Galiu duoti, kodėl ne, — atsakė bernelis.

Jis padavė jai vieną skatiką ir mandagiai nusilenkė. Moterėlė padėkojo jam, jis pamojavo jai ranka, ir ši bemat dingo.

Dabar bernelis teturėjo vieną skatiką, bet laimingas žingsniavo keliu toliau ir dainavo:

— *Tarnavau trejus metus
Ir gavau tris skatikus.
Nors ir dviejų netekau,
Bet turtingas ne mažiau!*

Dainavo ir dainavo. Staiga žiūri — priešais senutė beatkiūnanti. Ji matė, kad bernelis patenkintas, ir girdėjo, kad turi vieną skatiką.

— Bernuželi, — pasakė ji, — duok ir man vieną, kad tu toks laimingas!

— Galiu duoti, kodėl ne, — atsakė bernelis.

Jis padavė jai paskutinį skatiką, mandagiai nusilenkė. Senu-
tė padėkojo, jis pamojavo jai, ir ši bemat dingo iš akių.

Dabar bernelis suprato, kad atlyginimo visai nebėra. Tada nustojo dainuoti, atsisėdo ant akmens ir graudžiai pravirko. Toks buvo nelaimingas kaip dar niekada. Prisiminė, kaip sunkiai plušo visus trejus metus. Ne kartą susidraskė drabužius belandžiodamas su galvijais po krūmus ir belaipiodamas po kalnus. O štai neteko visų trejų metų atlyginimo. Nebėra už ką net siūlų nusipirkti seniems skarmalams susilopyti.

— Tai barsis mama, kai sugrįšiu namo, — galvojo jis. — Gal net kailį išpers... tada bus tikras atlyginimas už trejų metų tarnystę.

Staiga girdi miške žingsnius, vis arčiau ir arčiau.

— Vaike mano, ko gi čia sėdi ir žliumbi? — paklausė balsas.

Bernelis pakėlė galvą. Priešais stovėjo susikūprinusi senu-
čiukė.

— Kurgi neverksiu, — šnirpščiojo jis. — Ganiau galvijus trejetą metų ir uždirbau tris skatikus. Trys moterėlės išviliojo iš manęs pinigus. Dabar gausiu barti, kai sugrįšiu namo pas motiną.

— Neverk, vaikeli, — pasakė senučiukė. — Tai aš iš tavęs išviliojau pinigus, ir pirmą, ir antrą, ir trečią kartą!

Bernelis išpūtė akis.

— N-egali b-būti, — sumiksėjo jis.

— Tikra teisybė, kaip mane gyvą matai, — patvirtino senu-
tė. — O dabar už kiekvieną gautą skatiką išpildysiu tau po no-
rą. Sakyk, ko trokšti!

— Širdingai ačiū! — susijuokė bernelis visas nušvites. —
Jeigu tik išsipildys mano norai, daugiau neverksiu. Tik ko čia
man panorėjus? Aha, pirmiausia pinigų kapšelio, kuris niekada
neištuštėtų. Paskui norėčiau turėti tokį smuiką, kad man užgro-
jus visi imtų šokti. Ir dar norėčiau turėti šautuvą, su kuriuo vi-
sada pataikyčiau.

— Neblogi tavo norai, — pasakė senučiukė. — Kadangi atida-
vei man visų trejų metų atlyginimą, aš tau visus juos išpildysiu.

Ir bemat bernelio kišenėje atsirado pinigų kapšelis. Ant pe-
ties kabojo šautuvas, o rankoje jis laikė smuiką.

— Širdingai ačiū, močiute, — pasakė bernelis, — dabar ne-
bijau grįžti namo!

Jis paspaudė senučiukei susiraukšlėjusią ranką ir sparčiai
nudrožė namo. Senučiukė stovėjo ir žiūrėjo į jį. Paskui iš lėto
nutipeno atgal į mišką.

Mieste

Sugrįžęs namo bernelis papasakojo motinai, kas jam buvo
atsitikę. Parodė, ką davė susikūpinusi senučiukė.

— Šautuvas ir smuikas tai nieko neverti, — pasakė moti-
na. — O iš kapšelio gal ir bus naudos. Duok pažiūrėti, ar ten
yra koks skatikas! Tada nueisiu į miestą ir nupirksiu kepalaitį
duonos bei šlakelį pieno vakarienei.

— Kepalaitį duonos ir šlakelį pieno, — nusikvatojo berne-
lis, — vieni juokai! Verčiau nupirk statinę rugių ir keturis pū-
dus mėsos! Tai bent pakirsim!

— Paikuti, — tarė motina ir palingavo galvą. — Neblogai
būtų, kad nors duonai ir pienui užtektų. Duok pažiūrėti.

— Gerai, — atsakė bernelis. — Laikyk prijuostę, motule!

Motina susiėmė prijuostę. Bernelis iškėlė kapšelį aukštyn,
ir į prijuostę pabiro skatikai. Prikyštė bemat buvo pilna.

— Gana, — šūktelėjo motina, — kitus verčiau pataupyk!

— Tik eik į miestą ir nupirk, ką sakiau, — prašė bernelis. — O dar geriau, motule, kad parvažiuotumėt važiuota. Kai sugrįšit, bus daugiau.

Senė susiėmė prikyštę abiem rankom ir iškeliavo į miestą. Ji nusipirko statinę rugių ir keturis pūdus mėsos. Bet tuomet pastebėjo, kad pinigų dar daug likę. Taigi vaikščiojo ir žiūrinėjo, ko yra krautuvėse. Kai tik pamatydavo kokį dailų daiktuką, pasisemdavo saują sidabrinių ir nusipirkdavo. Neilgai trukus žmonės pradėjo į ją spoksoti.

— Iš kur toji nuskurėlė tiek pinigų turi? — kuždėjosi jie. — Kazin, ar doru keliu ji juos įsigijo?

Sužinojo burmistras. Šis, aišku, tuoį pagalvojo, kad bus įvykusi didelė vagystė. Jis tuoį apsiliko burmistro palaidinį, užsimovė žvilgančius aulinius ir užsidėjo skrybėlę su plunksna. Tada pasišaukė porą stiprių tvarkos saugotojų ir nužygiavo į aikštę, kur senė spoksojo į parduotuvių langus.

— Karaliaus vardu įsakau suimti tave, — suriaumojo burmistras.

Senė verkė, dievagojosi, kad nieko pikta nėra padariusi, pinigų gavusi iš savo sūnaus, tvirtino ji. Tačiau burmistras netikėjo.

— Nepaistyk niekų, — pasakė jis. — Verčiau prisipažink! O jei ne, būsi pasodinta į daboklę ir negausi nieko valgyti, tik duonos ir vandens.

Moteriškė verkė ir tikino esanti nekalta. Tačiau tas nieko negelbėjo. Tvarkos saugotojas sučiupo ją, nors ir kaip ji priešinosi, nutempė į burmistro kiemą. Čia pasodino į mažytį kambarėlį, ir burmistras pats užkišo duris. Tada pasiuntė žinią po visą miestą, kad gyventojai susirinktų tardymui.

Visi lig vieno paklausė kvietimo, ir burmistro svetainė prisirinko sausakimšė. Kas netilpo, sustojo priemenėje arba sode. Kai atėjo paskutinis, burmistras atsistojo.

— Kas tapot apvogtas, tučtuojau pasisakykit, — tarė jis. — Tuoį atgausit savo pinigų, o vagis bus nubaustas.

Visi laukė išsižioję, bet nė vienas neprisipažino. Burmistro veidasėjo vis raudonyn ir raudonyn, ir žmonės ėmė žvalgytis į

kits kitą. Tačiau niekas nieko nebuvo praradęs ir todėl negalėjo apkaltinti senės vagyste.

Tačiau visiems buvo mistė — iš kur ji gavo tiek žibančių pinigų.

Polka

Kai visa tai dėjosi, bernelis sėdėjo namie, žagarų pastogėje. Po kiek laiko ėmė stebėtis, kur motina galėjo taip ilgai užtrukti. O paskui ir alkį pajuto. Tačiau motinos kaip nėra, taip nėra. Tada jis pasiėmė šautuvą, smuiką ir taip pat išdrožė į miestą. Gatvės buvo tuščios, tačiau jis išgirdo šurmulį burmistro sode. Nudrožė tenai, paspaudė rankeną ir įžengė į svetainę.

Čia ant suolelio sėdėjo jo motina, o priešais stovėjo burmistras susiėmęs galvą.

— Kas čia dedasi? — paklausė bernelis. — Ar mano motina padarė ką nors bloga? Kodėl tu jos nepaleidi?

— Ji turi daugybę sidabrinių pinigų, — atsakė burmistras drebančiu balsu. — Bet ką tik sužinojau, kad niekas nieko nepametė. Todėl visai nesusigaudau, kaip čia yra.

— Gal manai, kad mano motina pavogė tuos pinigus, — pasakė bernelis. — Tada aš tau parodysiu, kad tu klysti. Laikyk skrybėlę, burmistre, pamatysi, kad aš turiu ir daugiau tokių pat pinigų!

Burmistras atkišo skrybėlę, o bernelis pavertė kapšėlį, ir į skrybėlę pasipylė sidabriniai, skrybėlė bemat buvo pilna.

— Dabar matot, — pasakė bernelis. — Pasidalinkit pinigus taip, kad vienodai tektų visiems, ir dideliems, ir mažiems! Tada gal daugiau nekamuosit mano senos motinos. O kadangi čia jūsų tiek daug susirinkę, gal norėtumėt pašokti ant šitokių prašmatnių grindų?

— Ar tu moki groti? — ėmė šaukti merginos ir vaikinai.

— Žinoma, moku, — atsakė bernelis.

Jis prisidėjo smuiką prie smakro, o stryką prie stygų. Ir užplėšė polką, kad net stalas, suolai ir viskas, kas buvo troboje, pradėjo šokinėti. Už sijos buvo užkišta ilga liauna kar-

tis, ant kurios kabojo lopšys, o lopšyje miegojo jauniausia burmistro duktė.

Kai bernelis užgrojo, lopšys įsisiūbavo ir atsimušė į skrybėlę, kurią laikė burmistras. Skrybėlė iškrito jam iš rankų, o sidabriniai pabiro ant žemės ir išlakstė į visas puses. Žmonės puolė stumdytis ir ikydamiesi kiekvienas pasičiupti pinigų kuc daugiau. Ir visą laiką, kumščiuodamiesi ir gerklodami, šoko pagal smuiko grojimą.

Burmistras šaukė, maldavo, kad bernelis nustotų grojęs. Žadėjo tuoj pat surinkti pinigus ir visus lig vieno atiduoti atgal, kad tik nustotų grojęs.

— Man tų pinigų nereikia,— pasakė bernelis.— Kai tik panorėsiu, vėl gausiu.

Manydamas, kad visi jau prisigrobstė lig valiai, jis atitraukė smuiką nuo smakro.

— Atiduok motinai, ką ji pirko,— pasakė jis,— ir šiai dienai užteks.

Burmistras ir visi miesto gyventojai džiaugėsi galėdami atsikratyti bernelio ir jo motinos. Dar niekada jie nebuvo tokie paslaugūs ir geranoriai. Tuoj buvo surasti motinos pirkiniai, parūpintas vežimas ir arklys.

Motina su sūnum parkeliavo namo kaip kokie ponai. O kai įsinešė statinę rugių ir keturis pūdus mėsos į savo žagarinę, visai buvo patenkinti.

Kurtinys

Po kiek laiko, vieną ankstų sekmadienio rytą, bernelis nuėjo į mišką. Staiga žiūri — aukštai eglės viršūnėje tupi kurtinys ir smagiai gieda.

— Dabar išmėginsiu savo šautuvą,— galvoja bernelis.— Kažin, ar jis toks, kokio norėjau.

Jis pasiėmė šautuvą, nusitaikė visai į kitą pusę ir paspaudė nuleistuką. Pokštelėjo šūvis, ir kurtinys nukrito nuo eglės viršūnės tiesiai į erškėtrožių krūmą. Kaip tik tuo metu per mišką link vienuolyno jojo vienuolis.

— Kas tau leido pyškinti, vagiškai? — šūktelėjo. — Į ką šovei?

— Į kurtinį, — atsakė bernelis. — Jis tupėjo eglėje ir tyčiojosi iš manęs. Antai dabar jis erškėtrožių krūme. Jeigu nori, gali pasiimti. Aš nemėgstu kurtinių. Tiktai galėtum mandagiai klausti, kai nori ką sužinoti.

— O tu dar ir akiplėša! — bambėjo vienuolis. — Už tokius darbus tik pakarti tave reiktų! Palūkėk, pirma reikia pasiimti kurtinį, kad nenuplasnotų sau.

Vienuolis mėgo keptus kurtinius ir jau iš anksto laižėsi galvodamas, kokie skanūs bus pietūs. Bijodamas, kad kurtinys nepasibaidytų, nulipo žemėn ir pririšo arkli prie beržo. Paskui galais pirštų prisėlino prie erškėtrožių krūmo. Ištiesė ranką ir čiupo kurtinį už sparno.

Bet tuo metu bernelis greitai pasigriebė smuką ir užgrojo.

Vienuolis pradėjo šokti. Jis strapaliojo po erškėtrožių krūmą su kurtiniu rankoje, čia kildamas aukštyn, čia vėl krisdamas žemyn. Kurtinio plunksnos lakstė į šalis, vienuolio sutana suplyšo į skutus, o pats vienuolis staugė iš siaubo. Arklys, pririštas prie medžio, irgi pradėjo šokti. Galų gale nusitraukė ir nušuoliavo keliu.

— Žinosi, kaip prasivardžiuoti vagišium, — pasakė bernelis, džyrindamas smuką.

— Nustok! Nustok! Aš daugiau taip nedarysiu, — uždusęs šaukė vienuolis. — Niekada, niekada daugiau!

— Dabar jau kita šneka, gerbiamasis tėve, — atsakė bernelis. — Bet pirma prižadėk, kad niekada man nekeršysi už šitą šokį.

— Prižadu, prižadu, — šnopavo vienuolis. — Aš myliu tave kaip savo tikrą sūnų, tik nustok groti!

Tada bernelis liovėsi smukavęs. Vienuolis su savo kurtiniu tekinas pasileido į vienuolyną. Taip dūmė lyg devyni kipšai jį būtų vijęsi. O nusikamavęs buvo taip, kad tučtuojau turėjo gulti į lovą.

Gulėjo ir vaitojo, taip peršėjo žaizdas, tiesiog degte degė. Ir ne šventos mintys pynėsi galvoje. Jis svarstė, kaip atsikerkinti berneliui.

— Žinoma, aš tam pasiutėliui žadėjau nekeršyti, — galvojo jis. — Bet tokį pažadą, kurį duodi į bėdą pakliuvęs, nebūtinai tesėti iš bėdos ištrūkusi!

Noras

Pasveikęs tiek, kad jau galėjo vaikščioti, vienuolis nuėjo pas vienuolyno viršininką ir apskundė bernelį. Viršininkas persakė skundą vyskupui, vyskupas — arkivyskupui, o arkivyskupas — karaliui — mat kurtinys vis dėlto buvo pasaulietiškas daiktas.

Karalius smarkiai supyko. Nusiuntė tvarkos saugotojus į mišką. Tie suėmė bernelį ir atgabeno į karaliaus kiemą. Čia jis turėjo būti pakartas, karaliui ir visiems gyventojams matant.

Kai bernelis atėjo į kartuvių vietą, visi jau buvo susirinkę. Karalius su karaliene sėdėjo savo sostuose, o tarp jų nučiūdusi karalaitė. Ji vienintelė gailėjo bernelio.

Vienuolis vaikščiojo aplinkui ir trynėsi rankas iš džiaugsmo. Tuoj jis bus atsikeršijęs. Budelis tik laukė, kada bus liepta imti bernelį už rankos.

Galų gale karalius davė ženklą. Štai ir išmušė nusikaltėliui bausmės valanda.

Priėjęs prie pat kartuvių bernelis atsigrėžė į karaliaus šeimą ir mandagiai linktelėjo.

— Galingasis valdove, — tarė jis, — aš žinau, kad pasmerktieji pakarti prieš mirtį turi teisę ko nors prašyti, ir jų noras būna išpildytas, kol dar virvė neužveržė kaklo. Jeigu jūsų didenybė išpildytų mano prašymą, aš ramia ir lengva širdimi numirčiau.

— Teisybę sakai, — tarė karalius. — Ir net dabar iš savo karališkojo sosto prižadų, kad tavo noras bus išpildytas!

— Žinau, kad daug kas drožia kalbas prieš pakildami į kartuves, — pasakė bernelis. — O aš nemoku kalbėti, esu vargšas muzikantas. Užtat norėčiau truputį pagroti savo smuikeliu.

Jis buvo man ištikimas draugas ir suteikė daug malonių valandų. Taigi iš širdies geidžiu su juo atsisveikinti.

— Neleisk jam smuikuoti, — šaukė vienuolis, — neleisk jam smuikuoti! Nepildyk jo prašymo, jūsų didenybe!

Ir vienuolis pripuolęs ėmė taisyti karalių už rankovės. Karalius suraukė kaktą ir piktai pasižiūrėjo į jį.

— Aš nieko nesakau, kai tu nori bernelį nubausti, — tarė jis rimtai. — Tegul bus taip. Bet reikia turėti saiką. To dar nėra buvę, kad nusikaltėliui nebūtų leista pasinaudoti tokia menka malone. Tai būtų neteisinga ir nežmoniška!

— Jeigu jis gros, — pasakė vienuolis, drebedamas iš siaubo, — tada nuolankiai prašyčiau jūsų didenybę paliepti, kad mane pririštų prie šitos pušies. Aš gerai žinau šito bjaurybės kadrilius!

— Mielai, — linktelėjęs atsakė karalius.

Jis pamojo savo tarnams. Šie pririšo vienuolį prie pušies stora virve ir gerai užmezgė mazgus. Kai šie baigė darbą, bernelis prisidėjo smuiką prie smakro ir prispaudė stryką prie stygų. Ir užgrojo šoki.

Visi pradėjo šokti. Net karalius su karaliene sukosi aplinkui, princesė taip pat šoko, tokia graži ir liekna, visi dvariečiai liuksėjo aukštyne žemyn, visi, kas tik ten buvo, trypė.

O blogiausia buvo vienuoliui. Jis slaidžiojo pušies kamieną čia aukštyne, čia žemyn kaip atplyšusi žievė.

Savaime aišku, karalius baisiausiai supyko. Nuo šokimo jis užduso, prakaitas žliaugte žliaugė.

— Jei tučtuojau nenustosi, aš liepsiu tave pakarti, — šaukė jis.

— Vis tiek būsiu pakartas! — atsakė bernelis. — Juk man buvo leista atsisveikinti su savo smuiku.

— Jeigu padėsi stryką, aš tau dovanosiu bausmę, — šaukė karalius šokdamas toliau.

— Čia jau kita kalba, — pasakė bernelis. — O jeigu nieko daugiau negausiu, tai verčiau dar valandėlę pagrosiu! Paskui galėsit karti, jei dar turėsit jėgų!

— Sakyk greičiau, ko nori, — šnopavo karalius trypdamas čia kulnėmis, čia pirštais. — Gausi visko, ko norėsi!

— Širdingai dėkoju, — tarė bernelis ir mandagiai nusilenkė. — Tada norėčiau gauti karalaitę ir pusę karalystės!

— Ją aš jau pažadėjau Portugalijos princui, — riktelėjo karalius padaręs keletą piruetų. — Jeigu sulaužysiu žodį, jis atgrius čia su visa savo kariauna. Ką mes tada darysim?

— Nėra ko bijoti, — atsakė bernelis. — Mes juos nugalėsime, prisiekiu savo smuiku!

— Daryk, kaip nori, — alpėjo karalius. — Su viskuo sutinku, tik liaukis grojęs!

Ir jis taip sukosi ant kulnų, kad šermuonėlių kailio apsiaustas tik dulkėjo.

— Tada galim visi truputį pailsėti, kol baigsim derybas, — pasakė bernelis.

Jis pakėlė stryką nuo smuiko ir leido visiems atsikvėpti. Vienuolis tiek prisišokinėjo ir taip nusibrozdino, kad galų gale virvė nutrūko. Tada jis kiek įkerta nudūmė į vienuolyną.

O bernelis nuėjo į karaliaus dvarą ir buvo sužadėtas su princese, kuri jau nebeatrodė tokia liūdna.

Žagarų pastogė

Portugalijos karalius, sužinojęs, kas atsitiko, tučtuoju atgarmėjo su visa savo kariauna. Tačiau bernelis pasitiko priešų kariuomenę su savo šautuvu ir su smuiku ir pradėjo šaudyti bei smuikuoti. Didžioji dauguma krito jau vien išgirdę šūvį. Kiti mirtinai nusišoko. Kol bernelis perėjo kelis kartus per mūsų lauką, visi priešai buvo negyvi sukritę ilgomis eilėmis.

Kai mūsų baigėsi, buvo iškeltos bernelio ir princesės vestuvės. Visi baisiausiai džiaugėsi, kad karalius gavo tokį šaunų žentą, o princesė gerą vyrą.

Bernelio motina taip pat buvo vestuvėse ir be galo didžiavosi savo sūnumi.

— Dabar motulė turbūt persikraustysit pas mane? — paklausė sūnus.

— Ne, — atsakė motina. — Jokiu būdu nepaliksiu savo viryklėlės ir senos lovos!

Sūnus nesipriešino motinai, nes buvo gero būdo. Tik rytojaus rytą nusiuntė darbininkus, kad sutaisytų seną lūšnelę. Viryklę ir lovą jie paliko, tik pastatė naujas sienas, sudėjo naujas grindis ir, žinoma, uždengė stogą.

Galiausiai žagarinė atrodė kaip tikri rūmai. Visi aplinkiniai ją vadino Žagarų pilim.

Nuo to laiko tenai senutė motina gyveno labai gražiai ir laimingai. Ir numirė tik šią vasarą, sulaukusi aštuoniasdešimt septynerių metų trijų mėnesių ir devynių dienų amžiaus.